

ВЫКАРЫСТАННЕ НАВУКОВЫХ І ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫХ РАБОТ ПРАФЕСАРА Т. І. ШАМЯКІНАЙ НА ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАХ ПА «МЕТОДЫЦЫ ВЫКЛАДАННЯ СЛАВЯНСКІХ ЛІТАРАТУР»

В. Ю. Дылеўская

*Кандыдат філалагічных навук дацэнт,
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, вул. К. Маркса, 31,
220030, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь, valentinadylevskaja42@gmail.com*

У артыкуле разглядаецца пытанне звароту да навуковых і публіцыстычных работ прафесара Т. І. Шамякінай і выкарыстанні іх на занятках курса «Методыка выкладання славянскіх літаратур».

Ключавыя словы: Т. І. Шамякіна; навуковыя і публіцыстычныя працы; методыка выкладання славянскіх літаратур; «жывыя старонкі» біяграфіі пісьменніка; жанравая разнастайнасць фальклору.

Вывучэнне вуснай народнай творчасці з'яўляецца часткай агульнага курса літаратуры. Прааналізаваўшы праграму [1], можна вызначыць сістэму паняццяў, якія дапамогуць вучням усвядоміць сябе як прадстаўнікоў самабытнай культуры нацыі. Патрэбна звязаць гэта пытанне з агульнымі задачамі навучання. Навучэнцы пазнаёмяцца з «жанравай разнастайнасцю фальклору; мастацкай адметнасцю кожнага жанру; багаццем ідэйнага зместу і паэтычнай вобразнасці; уплывам фальклору на развіццё нацыянальнай культуры» [2, с. 104]. На практычных занятках па методыцы выкладання славянскіх літаратур студэнты звяртаюцца да прац прафесара Т. І. Шамякінай па гісторыі беларускай літаратуры, тэорыі літаратуры, фальклору («Беларуская класічная літаратура і міфалогія», нарысы і эсэ па міфалогіі Беларусі, «Культура Антычнай Грэцыі», «Культура Антычнага Рыма», «Эпоха элінізму». «Культура – тая ідэальная, паэтычная, эстэтычная вопратка, тая аўра, якою агорнута ўся чалавечая дзейнасць. У паняцце *культура* уваходзіць побыт кожнага народа, яго звычаі, абрады, уласна ўклад жыцця, але абавязкова ў яго духоўнай абалонцы. Сярод разнастайнасці з'яў, якія аб'ядноўвае паняцце *культура*, вылучаюцца асабліва важныя, асабліва цэласныя структуры, еднасці: мова, міфалогія, рэлігія, мараль, мастацтва, навука» (артыкулы ў часопісе «Роднае слова», 1996, 1998, 1999, 2000 гг.). Студэнты спасылаліся на гэтыя навуковыя працы пры вывучэнні спецыфікі фальклору як мастацтва слова, а таксама беларускай народнай творчасці як крыніцы станаўлення і ўзбагачэння літаратуры. Зварот да гэтых прац дапамог студэнтам асэнсаваць уплыў антычнага

мастацтва і літаратуры на сусветную культуру, «вечныя вобразы» ў фальклору і літаратуры.

Пры вывучэнні тэмы «Метады і тэхналогіі выкладання літаратуры» падкрэсліваецца, што ў арганізацыі працэсу літаратурнай адукацыі актуалізуюцца ўсе групы метадаў выкладання літаратуры: традыцыйныя, развіццёвыя, асобна-арыентаваныя. Параўнальна-супастаўляльны і канцэптны метады накіраваны на ўстанаўленне і развіццё міжкультурнай камунікацыі, якая садзейнічае вывучэнню літаратуры ў кантэксце сусветнай, што стварае неабходным ўмовы для арганізацыі працэсу літаратурнай адукацыі, а таксама фарміравання ведаў, уменняў і навыкаў. Параўнальна-супастаўляльны метады выкладання літаратуры заснаваны на выяўленні і актуалізацыі дыялога культур у мастацкім тэксце пры дапамозе тэхналогіі супастаўлення: з міфамі народаў свету, казкамі народаў свету, узорами сусветнай літаратуры розных перыядаў развіцця, інтэрпрэтацыямі мастацкага тэксту ў сусветным мастацтве (выяўленчае мастацтва, тэатр, кіно, музыка). Абавязкова павінен прысутнічаць гісторыка-культуралагічны каментарый у кантэксце лекцыі.

Пры мадэляванні (распрацоўцы) канспекта ўрока (ці тэхналагічнай карты ўрока) вывучэння жыццёвага і творчага шляху пісьменніка (КСР № 1 «Жывыя старонкі» біяграфіі пісьменніка ў метадычных адносінах») студэнты актыўна выкарыстоўвалі кантэкстную літаратуру – сукупнасць тэкстаў (біяграфічныя даследаванні, публіцыстычныя і крытычныя артыкулы, мемуары, эпістальную спадчыну, дзённікавыя запісы), у той ці іншай ступені звязаных з вывучаемым мастацкім творам. Напрыклад, у распрацаваным студэнткай 4 курса спецыяльнасці «Славянская філалогія» Я. Дз. Готта уроку вывучэння новага матэрыялу «Іван Шамякін – жыццё, творчасць і мастацкая індывідуальнасць» акцэнтаецца ўвага на выхаванні ў падростаючым пакаленні любові і павагі да лёсу нашай краіны і асобных дзеячаў культуры і навукі, а таксам на выхаванні сямейных каштоўнасцей у вучняў. Стварэнню адпаведнага псіхалагічнага настрою садзейнічае эпіграф («Перш чым стаць добрым спецыялістам, трэба стаць чалавекам. Проста чалавекам. Праўдзівым, шчырым...» І. Шамякін). у якасці абсталявання было выкарыстана наступнае: «Беларуская літаратура» (вучэбны дапаможнік для 9 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовай навучання, аўтары: Праскаловіч В. У., Рагойша В. П., Шамякіна Т. І., Кабржыцкая Т. В., Жуковіч М. В., Мінск, 2019; слайды з дыдактычным матэрыялам. Быў арганізаваны прагляд фільма пра жыццё Івана Шамякіна (<https://yandex.by/video/preview/10523796906444629542?redircnt=1586810408.1>))

Для самастойнай работы студэнтам прапанавана ахарактарызаваць рэкамендацыі метадыстаў у рашэнні пытання аб вывучэнні біяграфіі

пісьменніка. у метадычных адносінах «жывыя старонкі» біяграфіі пісьменніка падзяляюць на старонкі па змесце: партрэтныя, падзейныя, філасофскія, «пісьменнік і вакол яго»; па форме выкладу: эпістальныя, мемуарныя, аналітычныя [3, с. 359]. Матэрыялы для гэтых «старонак» студэнты знойдуць ва ўспамінах Т. І. Шамякінай пра Івана Шамякіна як бацьку, творчую асобу, грамадскага дзеяча: «І. Шамякін таксама не раз апавядаў пра сябе – на сустрэчах з чытачамі, адказваючы на іх шматлікія пытанні. Ён цікава разказваў сваю біяграфію, але ва ўласны творчы працэс асабліва не паглыбляўся, хоць пра сяброў, калег пісаў шмат, пранікнёна і таленавіта. Больш, чым ён, ніхто не выдаў меморый пра беларускіх пісьменнікаў, прычым меморый добразычлівых, нават кранальных. Яны – вынік уласных назіранняў, творчых кантактаў з калегамі, а не вынік навуковых доследаў. Тым не менш у яго ўспамінах шмат дакладных характарыстык, слухных дэталей» [4, с. 7].

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Беларуская літаратура. V-XI: класы. Вучэбная праграма для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з рускай і беларускай мовамі навучання. Мінск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2017. 128 с.

2. *Руцкая А. В.* Методыка выкладання беларускай літаратуры / А. В. Руцкая, М. У. Грынько. Мінск: Изд-во Гревцова, 2010. 184 с. С. 104.

3. Методика преподавания литературы: Учеб. для студ. пед вузов / О. Ю. Богданова, С. А. Леонов, В. Ф. Чертов; Под ред. О. Ю. Богдановой. 2-е изд. М.: Издательский центр «Академия», 2002. 400 с.

4. *Шамякіна Т. І.* Шчасце і боль пісьменніка: Іван Шамякін як творчая асоба / Т. І. Шамякіна / Іван Шамякін – пісьменнік, акадэмік, грамадскі дзеяч. Да 100-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна : матэрыялы адкрытага навук.-практ. семінара, Рэсп. Беларусь, Мінск, 18 лют. 2021 г. Мінск, БДУ, 2021. 207 с. С. 6–16.

5. *Шамякіна Т. І.* Іван Шамякін: вядомы і невядомы: успаміны, эсэ, аповесць. Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2011.